

Вечерова Є.М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,

докторант кафедри кримінального права,

кандидат юридичних наук, доцент

РАНЖУВАННЯ ТА ПЕРЕРОЗПОДІЛ ЦІННОСТЕЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ: ПОНЯТТЯ, ГАЛУЗЕВА СПЕЦИФІКА, РОЗМЕЖУВАННЯ

Ранжування цінностей у кримінальному праві (від фр. ranger та нім. rangierung розподіл по порядку) – це один із етапів їх юридизації, який слідує відразу за фіксацією і представляє собою ієрархізацію цінностей всередині Кримінального закону, здійснювану за допомогою встановленої законодавцем розгалуженої градації посягань на останні, а також шляхом чіткої послідовності їх місцезросташування в структурі Особливої частини Кримінального закону.

Обставини, за яких вчиняється посягання на цінності, що перебувають під кримінально-правовою охороною, здатні на них впливати за рахунок різної юридичної оцінки однакового об'єму шкоди, яка їм при цьому була заподіяна, тим самим, підвищуючи або понижуючи значущість останніх в механізмі кримінально-правового регулювання.

Положення про те, що Особлива частина Кримінального закону – це вичерпний перелік складів злочинів носить характер спростовної презумпції.

В залежності від юридичного факту, покладеного в основу виникнення кримінальних правовідносин, посягання на цінності, що перебувають під кримінально-правовою охороною, можуть бути суспільно небезпечними і, відповідно, кримінально протиправними або носити характер корисних / допустимих (прийнятних) діянь, кримінальна відповідальність за вчинення яких виключається, а шкода заподіяна в результаті їх вчинення, оголошуються правомірною (мова йде про інститут обставин, що виключають злочинність діяння).

Суспільно небезпечні і, відповідно, кримінально-протиправні посягання на цінності, що перебувають під кримінально-правовою охороною, є якісно неоднорідними і можуть бути вчиненими у формі злочинів, кримінальних проступків (у перспективі) або суспільно

небезпечних діянь неосудних осіб чи неповнолітніх (малолітніх) до досягнення ними віку кримінальної відповідальності.

Злочин, як найбільш розповсюджена форма суспільно небезпечних посягань на цінності, що перебувають під кримінально-правовою охороною, також має свою внутрішню градацію, яка представлена в Загальній частині чинного КК України у вигляді так званої категоризації злочинів (ч. 1 ст. 12 КК України), тобто їх поділу залежно від ступеня тяжкості на злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі, а також шляхом конструювання в Особливій частині КК України основних, кваліфікованих (особливо кваліфікованих) і привілейованих складів злочинів, які, до того ж, як презюмується, розташовані у частинах статті від основного до кваліфікованого й особливо кваліфікованого або від менш суспільно небезпечного до більш небезпечного.

В основу структурування Особливої частини КК України (йдеться про його поділ на розділи) покладено родовий об'єкт посягання. Інакше кажучи, певні однорідні групи суспільних відносин і, відповідно, однорідні групи типізованих моделей базових цінностей, поставлених під охорону кримінальним законом.

Послідовність розміщення розділів в Особливій частині КК не є довільною. Презюмується, що вона визначається ієрархією цінностей (від найбільш важливої до найменш важливої), що підлягають кримінально-правовій охороні, комплексом заборонних норм того чи іншого розділу.

Перерозподіл цінностей у кримінальному праві – це перегляд наявного переліку типізованих моделей базових цінностей, що перебувають під кримінально-правовою охороною, а також послідовності їх місцезрешування в структурі Особливої частини Кримінального закону, здійснюваний законодавцем під впливом зміни ціннісних орієнтацій суспільства (переоцінки цінностей) в порядку поточної криміналізації / декриміналізації.

Інакше кажучи, перерозподіл цінностей у кримінальному праві – це своєрідний «реверс», тобто зворотній вплив «середовища» на нормативність кримінального права, її модифікація з метою самозбереження під впливом останнього.

Перерозподіл цінностей у кримінальному праві – комплексне багаторівневе явище, яке доречно розглядати крізь призму декількох

параметрів.

Так, в залежності від способу здійснення, можна виокремити перерозподіл цінностей, який здійснюється шляхом криміналізації та перерозподіл цінностей, який здійснюється шляхом декриміналізації.

В залежності від напрямку можна вести мову про перерозподіл цінностей по горизонталі (у випадку перегляду наявного переліку типізованих моделей базових цінностей, що перебувають під кримінально-правовою охороною) та перерозподіл цінностей по вертикалі (у випадку перегляду послідовності місцезнаходження цінностей в структурі Особливої частини Кримінального закону).